

Язык

Андрэй Лапцёнак

Вялікую важнасць органу, які забяспечвае перажоўваньне ежы, глытаньне і смактаньне, адчуваеш яшчэ ў маленстве. Як толькі малое выказвае каму-небудзь сваю дзіцячую крыўду або насьмешку, яно зараз жа чуе: „Не паказвай языка!“ „Схавай язык!“ — кажуць спачатку бацькі, пасля выхавальнікі ў дзіцячым садку.

Пасталеўшы, разумееш, што значыць не казаць абы чаго, „трымаць язык за зубамі“. Твайго дзеда саслалі пасля суседзкага даносу. А бабуля дзівілася і ўвесь час паўтарала: „І хто гэта Васіля за язык цягнуў!“ — маючы на ўвазе дзедавага суседа. Вяскоўцы казалі, што ён ня проста прагаварыўся, а быў як зьмяя і здаў дзеда сьвядома. Цікава, ці ня быў ягоны язык раздвоены, як у зьмяі? — думалі вясковыя дзеці. Сваякі ж суседа Васіля, які памёр толькі у 80-ых, годна баранілі свайго прашчура і сьцьвярджалі, што ўсе плёткі й паклёп на вёсцы нясуць злыя языкі.

Пачаткам кар’еры для нашых дзядоў мог стаць і эпизод вайны, калі разведчыку пашчасыціла „ўзяць языка“. „Языкам“ называлі палоннага жаўнера арміі непрыяцеля, які мусіў распавесці важную інфармацыю. Разведчыку давалі мэдаль.

А канцом кар’еры іншы раз ставаў эпизод мірнага часу, калі інтэлігенцыя, што марыла пра вольную Беларусь, за чаркай разьвязвала язык. У „курылках“ навукова-дасьледчых інстытутаў і іншых устаноў, дзе „змагары“ маглі абмяняцца думкамі, пры набліжэньні каго непажаданага ўсе прыкусвалі, закусвалі, глыталі свае языкі. І ня дай Бог, нешта сарвецца з твайго языка.

Калі ў малага шчаняці пашча пад языкам чорная, пра такога кажуць, што будзе злым сабакам. „Чорна ў роце“ — гэта пра беларуса, які цураецца свайёй мовы.

Яйка

Сяргей Дубавец

„Ab ovo“ — лацінскі выраз, які заклікае пачаць спачатку — даслоўна перакладаецца „зь яйка“.

Яйка можа быць качынае, індычынае, перапялінае ці стравусінае, але беларускае яйка перадусім — курынае. Вось чаму, асаджаючы наравістага маладзёна, старэйшы скажа: „Яйка курыцу вучыць...“

А яшчэ яйкі бываюць велікодныя. Расфарбаваныя ў розныя колеры, іх качаюць на ручніку і б’юцца — чыё крапчэйшае?

Яйкі займаюць адно зь першых месцаў у рацыёне беларуса. Іх п’юць сырымі, вараць, смажаць, іх дадаюць у безьліч страваў.

Зь недалёкае гісторыі мінулае вайны кожны з нас ведае словы акупанта, што ўвальваецца ў вясковую хату:

— Матка, яйка, — патрабуе ён, пагражаючы аўтаматам.

Не разумею толькі, чаму гэтыя зусім беларускія словы прыпісваюць немцам. Прынамсі, не яны гэта прыдумалі. А ў каго навучыліся? Хто цяпер ведае, можа ў паліцаў, а можа і ў савецкіх партызанаў.

Расейскае „яйцы“ беларускае вуха ўспрымае як ляянкавае слова, што абазначае мужчынскія геніталіі. Вось чаму так сьмешна было чуць з вуснаў Лука-